

Öğretmen Algularına Göre Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini¹

Instructional Leadership Roles of Education Inspectors According to Teachers' Perceptions

Erkan KIRAL²Vedat AKSOY³

Özet

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rolleri eğitim uygulamalarının etkililiğinin artırılması ve geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma ilköğretim ve ortaokul öğretmenlerinin algularına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rolleri yerine getirme düzeylerini belirlemeye yönelik nicel bir araştırma olup; betimsel tarama modelindedir. Araştırma tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen 197 ilköğretim ve ortaokul öğretmeni ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak "İlköğretim müfettişlerinin öğretim liderliği rolleri ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada betimsel ve kanılamasal istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; ilköğretim, ortaokul ve ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) okulu öğretmenlerinin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rolleri yerine getirmelerine ilişkin algularının düşük olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin cinsiyetine, mesleki kıdemine ve geçirdikleri denetim sayısına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rolleri yerine getirmelerine ilişkin algı düzeylerinin anlamlı farklılıklar gösterdiği ancak eğitim durumlarına ve eğitim kademesine göre anlamlı farklılıklar göstermediği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul, öğretmen, müfettiş, liderlik

Abstract

Instructional leadership roles of education inspectors have a great importance in increasing and improving the effectiveness of educational practices. This study is designed as a quantitative research in order to determine the level of fulfillment of instructional leadership roles of education inspectors according to the perceptions of primary and secondary school teachers, and it is in the descriptive survey model. The research was conducted with 197 primary and secondary school teachers selected by stratified sampling method. In the research, "leadership roles of primary school inspectors scale" was used as a data collection tool. Descriptive and inferential statistical techniques were used. In the result of the research, it was found that primary, secondary and elementary (primary and secondary school) school teachers' perceptions about instructional leadership role performance of education inspectors were low. According to the gender, professional seniority and number of inspections of teachers, the perception levels of teachers regarding the performance of instructional leadership roles of inspectors showed significant differences but they did not show any significant differences according to

Gönderim Tarihi: 23 Ekim 2018
Kabul Tarihi: 29 Ekim 2018

¹Bu makale, 16.10.2014 tarihinde Trakya Üniversitesi'nde düzenlenen "9th International Balkans Education and Science Conference"nda sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Aydın, erkankiral74@gmail.com
³Bilim Uzmanı Öğrt, Aydın Fen Lisesi, Aydın, vaxoy@hotmail.com

educational status and education level. According to the results of the research, various suggestions are presented.

Keywords: School, teacher, inspector, leadership

Giriş

Ülkelerin kalkınmasında temel yapı taşlarından bir olan eğitim örgütleri de diğer örgütler gibi kendini bulunduğu çağın gereklerine adapte etmek zorundadır. Bu nedenle eğitim örgütlerinin her kademesi üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirebilmeli ve aksamalara sebep vermemelidir. Öyle ki eğitim sisteminde eğitim programlarının yenilenmesi meydana çıkan aksaklıkların giderilmesi ve hatta problemlerin oluşmadan proaktif bir yaklaşımla önlenmesi ancak etkili bir yönetim ve denetimle sağlanabilir. Yönetim süreçlerinden biri olan denetimin tüm yönetim süreçlerinde de yöneticiler tarafından göz ardı edilmemesi gerekir. Bu sürecin yöneticiler tarafından göz ardı edilmesi yönetimin zafiyeti olarak algılanabilir. Denetim yönetimin kaçınılmaması gereken bir süreçtir. Binbaşıoğlu'na göre eğitim yönetiminin bir gereği olan denetim (1988); örgütsel faaliyetlerin hedeflenen amaçlar doğrultusunda örgüt üyeleri tarafından daha önceden kabul edilen ilke ve kurallara uygun olarak yapılıp yapılmadığının ortaya çıkarılmasıdır (Gönülaçar, 2007). Esasında denetimin temel amacı örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini ortaya çıkarmak daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir (Aydın, 2011). Öyle ki çağdaş denetim artık kontrol etmekten ziyade geliştirme odaklı olmak zorundadır (Aydın, 2008). Son yıllarda maarif müfettişlerinin ağırlıklı olarak yürüttükleri sorgu yargıçlığı yerini rehberlik, liderlik, öğreticilik gibi çeşitli rollere bırakmıştır. Çağdaş yönetimin gereği olarak liderlik belki de maarif müfettişlerinin görevleri gereği en rahat yerine getirecekleri rollerin başında gelmektedir. Maarif müfettişleri yerine getirdikleri liderlik ile hem rehberlik hem öğreticilik yaparak öğretmenlere rol model olabilmelidir.

Eğitim örgütlerinde dış odaklı denetim faaliyetini yürüten maarif müfettişi; denetim faaliyetini yürüten, mesleki bilgi ve deneyime sahip, bağımsız davranabilen ve yüksek ahlaki nitelikleri taşıyan, alanında uzman kariyer bir meslek yerine getiren kişi olarak tanımlanabilir (Güredin, 2000). Maarif müfettişi denetmenlik görevlerini yerine getirirken rol boyutunu oluşturan ve her biri birer yeterlik alanı olabilen; yöneticilik, liderlik, öğreticilik, rehberlik, araştırma uzmanlığı, sorgu yargıçlığı gibi rollerini de yerine getirmeye çalışmaktadır (Taymaz, 2011). Eğitim örgütleri, örgütsel etkililiğin tek bir etkene ya da boyuta indirgenemeyeceği kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Nitekim örgütsel etkililikte liderliğin niteliği göz ardı edilemez bir gerçekliktir. Eğitim örgütlerinin kontrolü dışındaki etkenlerin aksine, liderliğin doğası ve niteliği her zaman değişmeye açık görünmektedir. Öyle ki bu durum liderlik konusundaki çalışmaların en önemli gerekçesini oluşturmaktadır (Aydın, 2000).

Maarif müfettişlerinin liderlik davranışları, liderlik konusundaki bilgilerin ışığında olmak durumundadır. Maarif müfettişleri verdikleri kritik kararlar ile liderlik davranışı sergileyebilmelidir. Maarif müfettişinin grupla sürekli beraber olması şart değildir. Değişik okulları dolaşmak durumunda olması maarif müfettişinin liderlik rolünü sergilemelerini kolaylaştırmaktadır. Maarif müfettişi, liderlik rolünün gereklerini yerine getirirken, yer, zaman, kişi etkenlerine uygunluğunu gözetmelidir. Maarif müfettişi liderlik rolünün işlevlerinden bazılarını ağırlık verip, bazılarını üstünkörü geçerse işlev dengesini ve bu yolla rol dengesini bozabilir (Başar, 2000). Maarif müfettişinin nihai hedefi eğitim öğretiminin amaçlarına en etkili ve verimli şekilde ulaşılmasını sağlamaktır. Bu nedenle öncelikle eğitim öğretimin amaçlarını iyi anlamalı, değerlendirmeli, gelişime açık alanları ve eksiklikleri eğitim yöneticilerine ve öğretmenlere açıklayabilmeli, bunların düzeltilebilmesi için ortak amaç etrafında eğitim paydaşlarını toplayabilmelidir.

Liderlik ile ilgili literatür incelendiğinde kuramların farklı şekilde liderliği ele aldıkları görülmektedir. Öyle ki özellik kuramı liderin kişisel özelliklerini öne çıkarırken, durumsal kuram

liderin içinde bulunduğu şartları göz önüne almaktadır. Doğal olarak bu durumda liderlik ile ilgili yapılan tanımlarda farklılıkların olmasına neden olmuştur. Liderlik ancak lider ile anlam kazanmaktadır. Liderlik yapacak kişinin lider olması gerekmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) “lider” kelimesinin Türkçe karşılığını “Önder, şef” şeklinde belirtirken, anlam olarak ta “bir kuruluşun en üst düzeyde yönetimiyle görevli kimse” şeklinde tanımlamaktadır (2017). Oysa bu şekilde bir tanım lideri yönetici konuma koymaktadır. Ancak lider bir yöneticiden daha büyük etki gücüne sahiptir. Lider, etrafındaki insanları yasal olarak etkilemekten ziyade, onları karizması, iletişim becerisi, değişim ve yenilik isteği, kişilik özellikleri gibi farklı yollarla etkilemektedir. Lider, etrafındakilerin kendisine yaptığı etkiden daha fazlasını onlara yaparak güven sağlayan, fark yaratan, insanları arkasından sürükleyen kişidir. Lider, insanları etkileyebilmek için güvenilir ve şeffaf olmalı, etik ilkeleri benimsemeli ve bunları yaşamında uygulamalı; insan ilişkilerini önemsemeli ve bunu yönetebilmelidir. Lider; kendine güvenen, etrafındakilere güven veren, içten davranışlar sergileyen, hem kendi değerlerine hem de etrafındakilerin değerlerine sahip çıkan ve koruyan, izleyenlerinin gelişmesine katkı sağlayan, olumlu bir ortam oluşturan, sözleri ve eylemleri bir olan otantik kişi olabilmelidir. Tutum ve davranışlarında samimi olan liderler, etrafındakilerin önüne geçebilir. Bu samimiyeti etrafındakiler tarafından kabul görürse de liderlik sergileyebilir, onları amaçlara sevk edebilir. Nitekim farklı araştırmacılar liderliği farklı şekilde tanımlamışlardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

- Liderlik, belirli amaçlar ve hedefler doğrultusunda başkalarını etkileyebilme ve eyleme sevk edebilme gücüdür (Şişman, 2002).
- Liderlik, amaçlara ulaşabilmek için bir grubu etkileyebilme yeteneğidir (Sağır ve Memişoğlu, 2013).
- Liderlik, bir amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak diğerlerini yönlendirme ve onlara rehberlik etme yeteneği ve yetkisidir (Özdemir, 2003).
- Liderlik, insanları belli bir yolu takip etmeleri konusunda etkileme etkinliğidir (Kılınçkaya, 2013).
- Liderlik, bir grubun üyelerinin içsel ve dışsal olayların, yorumunu, amaç seçimini, aktivitelerin düzenlenmesini, bireysel motivasyon ve yeteneklerin, güç ilişkilerini ve ortak yönlerini etkileyen sosyal bir süreçtir (Hoy ve Miskel, 2010).

Yukarıda da görüldüğü gibi liderliğe ilişkin üzerinde uzlaşılan bir tanım yoktur. Bununla birlikte liderlik; etkileşim halindeki kişi ya da kişileri süreç içerisinde etkileme yeterliliği şeklinde ifade edilebilir. Lider kendini takip edenleri güç ve etki yolu ile hedefe yönlendirir. Tahaoğlu ve Gedikoğlu'na göre liderlik sadece görevin yerine getirilmesi değil, herhangi bir risk karşısında öne çıkmak, tüm alternatifleri değerlendirmek, yeni alternatifler sunmak ve insanların sunulan alternatifler peşinde koşmalarını sağlamaktır (2009). Nitekim maarif müfettişleri de rol model olarak eğitim paydaşlarına eğitim öğretim ile ilgili farklı alternatifler sunarak, liderlik davranışları sergilemek zorundadır. Özellikle de öğretimsel liderlik noktasında lider eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek için farklı alternatifleri işe koşabilme yeterliliği gösterebilmelidir. Liderlik ile ilgili ortak bir tanım olmamasına karşın öğretimsel liderlik ile ilgili tanımların birbirine yakın olduğu söylenebilir. Öğretimsel liderlik; öğrencilerin belirlenen hedeflere göre yetişmesi için, öğretmenlere uygun öğrenme koşulları sağlamaya yönelik gerek okulun gerekse okul çevresinin istenilir hale getirilmesidir. Esasında öğretimsel liderlik eğitim-öğretim örgütlerinin öncelikli görevi olan eğitsel amaçların gerçekleştirilmesi için gerekli şartların oluşturulmasını kolaylaştırmaktır.

Öğretimsel liderlik, diğer liderlik alanlarına göre öğrenciler, öğretmenler, öğretim programı ve öğretme-öğrenme süreçleri ile doğrudan ilgilenmeyi gerektiren bir liderlik alanıdır (Gümüseli, 1996;

Aksoy ve Işık, 2008). Nitekim öğretimsel liderliği diğer liderlik türlerinden ayıran en önemli özelliği de öğrenme ve öğretme süreçlerine odaklanmış olmasıdır. Öğretimsel lider bunu okul paydaşlarının ilgilerini ve isteklerini harekete geçirerek, onlara öneriler sunarak ya da gerekli bilgiyi sağlayarak, kısaca bütünüyle öğrenme ve öğrenme çevresini geliştirecek çabalar içinde olarak yerine getirebilir (Bradfield, 1964). Öğretim lideri bu görevi yerine getirirken model olma, bilgi sağlayıcılık, rehberlik ve güdüleyicilik gibi öğretim liderliğinin çeşitli boyutlarını kullanmaktadır (Andrews ve Soder, 1987; Akt. Gül, 2001). Öğretim liderliğini model olma, bilgi sağlayıcılık, rehberlik ve güdüleyicilik şeklinde yerine getirmeye çalışan maarif müfettişlerinin çeşitli özelliklerinin olması gerekmektedir. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Aytaç, 2000, Özden, 2002):

- Öğrenci başarısını artırmayı hedefler.
- Öğretmenlerin farklı öğretim yöntemleri kullanmasını sağlar.
- Okul paydaşları ile eğitim öğretimin daha etkili olması konusunda bilgi alışverişinde bulunur.
- Etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için işbirlikçi bir vizyona sahiptir.
- Eğitim öğretim hedeflerinin gerçekleşmesi için liderlik eder.

Esasında maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik özellikleri daha da artırılabilir. Chell (1995), öğretim liderinin sahip olması gereken özellikleri ise şu şekilde sıralamaktadır (Akt. Özdemir ve Sezgin, 2002):

- Öğretim lideri vizyon sahibidir. Hedeflerin okul paydaşları tarafından anlaşılması ve başarılması için çalışır.
- Öğretim lideri model olmak için sahip olduğu vizyonu davranışa dönüştürür. Takım halinde çalışır, vizyonu okulun tamamına yayar.
- Öğretim lideri çalışmalarını destekleyici bir ortam oluşturur. Eğitim öğretimin amacına uygun bir okul iklimi oluşturmaya çalışır.
- Öğretim lideri okulda işlerin nasıl yürüdüğü bilir, öğretmenlerin ve öğrencilerin neyi, ne derece iyi yaptıklarını görür.
- Öğretim lideri bilgiyi etkili bir biçimde kullanır. Gerekliğinde farklı öğretim stratejileri sunarak, eğitim-öğretim etkinliklerine katkıda bulunur.

Görüldüğü gibi öğretim liderliği eğitim öğretimin amaçlarına daha etkili bir biçimde ulaşması için önemli bir araçtır. Nitekim maarif müfettişlerinden de öğretim liderliği rollerini sergilemesi eğitim öğretimin amaçlarının daha etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderliklerine ilişkin çeşitli araştırmalar (Acar, 2002; Çoban, 2010; Gül, 2001; Memişoğlu ve Gülen, 2007) olmakla birlikte maarif müfettişlerinin öğretim liderliği rollerine ilişkin ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin görüşleri içeren araştırma oldukça sınırlıdır. Çalışmada, ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin; ilkökul, ortaokul ve genel olarak öğretmenlerinin algı düzeyleri nedir?
2. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin ilkökul, ortaokul ve genel olarak öğretmenlerin algı düzeyleri;
 - a. Cinsiyete
 - b. Yaşa
 - c. Mesleki kıdeme
 - d. Denetim sayısına
 - e. Eğitim durumuna göre farklılık göstermekte midir?
3. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin algı düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin algılarını ortaya çıkarılmasını amaçlayan bu araştırmanın modeli, genel olarak bakıldığında ve metot yönünden incelendiğinde betimsel taramadır. Betimsel tarama var olan durumu olduğu gibi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Kıral, 2007).

Evren- Örneklem

Araştırma evreni; 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Aydın ili İncirliova ilçesinde görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenleri oluşturmuştur. İncirliova ilçesinde bulunan toplam 336 ilkokul ve ortaokul öğretmenin tamamına ulaşmak zaman ve ekonomik olarak araştırmacılar için uygun olmadığından örneklem seçimine gidilmiştir. Araştırmada ilkokullar ve ortaokullar birer tabaka olarak düşünülmüş ve eşit oranda temsil edilmesi sağlanmıştır. Böylece 102 ilkokul öğretmeni ve 95 ortaokul öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örnekleme oluşturulan öğretmenler basit tesadüfî örnekleme yolu ile tespit edilen okullardan seçilmiştir. Araştırmacılar tarafından tespit edilen okullara gidilerek araştırmada kullanılan veri toplama aracı öğretmenlere uygulanmıştır. Katılımcılara ait elde edilen veriler Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çeşitli değişkenlere göre frekans ve yüzdeleri

Değişkenler	Faktörler	n	%
Okul Türü	İlkokul	102	51.8
	Ortaokul	95	48.2
	Toplam	197	100
Yaş	35 ve altı	53	26.9
	36-40	43	21.8
	41-45	43	21.8
	46 ve üstü	32	16.2
	Soruya cevap vermeyen	26	13.2
	Toplam	197	100
Cinsiyet	Kadın	97	49.2
	Erkek	85	43.1
	Soruya cevap vermeyen	15	7.6
	Toplam	197	100
Mesleki Kıdem	1-10 yıl	45	22.8
	11-15 yıl	53	26.9
	16-20 yıl	57	28.9
	21 yıl ve üzeri	40	20.3
	Soruya cevap vermeyen	2	1
	Toplam	197	100
Eğitim Durumu	Önlisans	13	6.6
	Eğitim Fakültesi	123	62.4
	Fen Edebiyat Fakültesi	16	8.1
	Lisansüstü	12	6.1
	Diğer (İlahiyat, su ürünleri vb. gibi)	28	14.2
	Soruya cevap vermeyen	5	2.5
	Toplam	197	100

Geçirilen Denetim Sayısı	4 ve daha az	24	12.2
	5 ve daha fazla	168	85.3
	Soruya Cevap vermeyen	5	2.5
	Toplam	197	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin; %51.8’i ilkokul (n:102), % 48.2’si ortaokulda (n:95) görev yapmaktadır. Öğretmenlerin; % 26.9’u 35 ve altı yaş (n:53); %21.8’i 36-40 yaş (n: 43), %21.8’i 41-45 yaş (n: 43), %16.2’si 46 ve üzeri yaş (n: 32) aralığındadır. Katılımcıların % 13.2’si yaş (n: 26) sorusuna cevap vermemiştir. Öğretmenlerin % 49.2 kadın (n: 97), % 43.1 erkektir (n: 85). Cinsiyet sorusuna cevap vermeyen 15 kişi vardır (% 7.6). Öğretmenlerin; % 22.8’i 1-10 yıl arası (n: 45), % 26.9’u 11-15 yıl arası (n:53), % 28.9’u 16-20 yıl arası (n:57) ve % 20.3’ü 21 yıl ve üzeri (n: 40) mesleki kıdeme sahiptir. Katılımcıların 2’si (% 1) bu soruya cevap vermek istememiştir. Meslekte buldukları süre içerisinde geçirdikleri denetim sayısına bakıldığında öğretmenlerin % 12.2’si, 4 ve daha az (n: 24); % 85.3’ü, 5 ve daha fazla (n:168) denetim geçirmiştir. Öğretmenlerin 5’i (% 2.5) bu soruya cevap vermek istememiştir. Öğretmenlerin % 6.6’sı Önlisans (n: 13), % 62.4’ü Eğitim Fakültesi (n: 123), % 8.1’i Fen-Edebiyat Fakültesi (n: 16), % 6.1’i Lisansüstü (n:12) ve % 14.2’si diğer bölümlerden (Su ürünleri, İlahiyat, Veterinerlik) mezundurlar (n: 28). Katılımcıların 5’i (% 2.5) bu soruya cevap vermek istememiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada; veri toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile Gül (2001) tarafından geliştirilen “İlköğretim Müfettişlerinin Öğretim Liderliği Rollerini Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 5’li Likert tipinde [Hiçbir Zaman (1), Çok Seyrek (2), Ara Sıra (3), Çoğu Zaman (4) ve Her Zaman (5)] bir ölçektir. Öğretimsel liderlik ölçeği tek boyuttan ve 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte "Öğretmenlerin üst düzeyde performans göstermelerini teşvik etme" gibi çeşitli öğretimsel liderlik ifadeleri bulunmaktadır. Ölçek çeşitli araştırmacılar (Çoban, 2010; Memişoğlu ve Gülen, 2007) tarafından kullanılmıştır. Bu araştırma için yapılan güvenirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik değeri .95 bulunmuştur.

Veri Analizi

Araştırmanın verileri 2013-2014 eğitim öğretim yılında Aydın ili İncirliova ilçesinde görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinden toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan 199 kişiden alınan verilerden uygun olmayan iki veri toplama aracı araştırmaya dahil edilmemiş böylece araştırma 197 adet veri toplama aracı üzerinden yürütülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde betimsel ve kanıtlamasal istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin demografik özellikleri, frekans ve yüzde ile maarif müfettişlerinde algıladıkları öğretimsel liderlik düzeyi ortalama ve standart sapma ile analiz edilmiştir. Verilerin normallik koşullarını sağlayıp sağlamadığına ilişkin basıklık ve çarpıklık katsayısına bakılmış bu değer -1 ile +1 arasında olduğu tespit edilmiştir (Can, 2016). Ancak bazı bağımsız değişkenlerdeki katılımcı sayısının düşük olmasından (n<30) dolayı parametrik testler (t ve ANOVA) yerine nonparametrik testlerde (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis) kullanılmıştır (Ural ve Kılıç, 2005).

Bulgular

Bulgular; ilkököl, ortaokul ve genel olarak öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ve çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin araştırmanın alt problemindeki sıraya göre verilmiştir.

1. İlkokul Öğretmenlerinin Algularına Göre Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Bulgular.

İlkokul öğretmenlerinin algularına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri elde edilen veriler sonucunda soru bazında ve genel olarak incelenmiş ortaya çıkarılan betimsel istatistikler Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. İlkokul öğretmenlerinin algularına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde No	İfade	N	\bar{X}	Ss	Sıralama
10	Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.	102	3.11	1.116	1
3	İlköğretimin amaçları ile derslerin amaçlarının uyumlu olmasına öncülük etme.		3.05	.948	2
5	İlköğretimin amaçlarının, uygulamaya yansıtılmasına öncülük etme.		2.79	1.018	3
8	Okul programında, öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmadığını inceleme.		2.78	1.113	4
4	Öğretmenlerin ortak eğitsel amaçlara dönük çalışmalarını teşvik etme.		2.73	.953	5
1	Eğitim sisteminin ve ilköğretimin genel amaçlarını öğretmenlere açıklama.		2.68	1.064	6
22	Eğitim-öğretimle ilgili yapılan mevzuat değişikliklerinden öğretmenlerin bilgi sahibi olmalarını sağlama.		2.64	1.076	7
2	Eğitim sistemi ve ilköğretimin amaçlarının öğretmenlerce paylaşılmasına öncülük etme.		2.61	1.064	8
11	Öğretmenlerin üst düzeyde performansı göstermelerini teşvik etme.		2.60	1.036	9.5
18	Öğretmen ve okul yöneticilerine okuldaki tüm öğrencilerin öğrenebileceği ve başarılı olabileceği anlayışını kazandırma.		2.60	.924	9.5
7	Okul programında, öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması için rehberlik etme.		2.59	1.028	11.5
6	İlköğretimde eğitim-öğretim çalışmalarıyla ilgili yıllık faaliyet planlarının hazırlanmasına rehberlik etme.		2.59	1.084	11.5
16	Hizmet içi eğitim çalışmalarından edinilen yeni bilgi ve becerilerin sınıf içinde kullanılabilmesini destekleme.		2.54	.979	13
17	Öğretim çabalarında karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmeleri için öğretmenlere rehberlik etme.		2.53	1.030	14
19	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenleri destekleme.		2.42	1.057	15
21	Eğitim-öğretim alanında yapılan yeniliklerin öğretmenlere ulaştırılmasında rehberlik etme.		2.41	.946	16
23	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için gerekli çalışmaları yapma.		2.35	.951	17.5
13	Öğretmenlerin mesleki yönden gelişmeleri için hizmet içi eğitim çalışmalarına katılımlarını sağlama.		2.35	1.019	17.5
20	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenlerin,		2.30	1.003	19

birikimlerini diğer öğretmenlerle paylaşabilmesi için olanak sağlama.

9	Öğretmenlerle öğretim programlarının güçlü ve zayıf yönlerini belirleme.	2.27	.974	20
24	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için yapılan çalışmaların (varsa) sonuçlarından yararlanma.	2.23	.964	21
12	Üstün çaba ve başarılarından dolayı öğretmenleri, takdir etme (sözlü veya yazılı).	2.16	1.032	22
14	Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.	2.12	.915	24
15	Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme.	2.12	1.018	24
25	Eğitim sistemi ve ilköğretimin genel amaçlarından sapmalar varsa nedenlerini inceleyerek düzeltme yollarını arama.	2.12	1.037	24
İlkokul Genel		102	2.51	.671

Tablo 2’de görüldüğü gibi ilkokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en üst düzeyde algılanan “Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.” (\bar{X} = 3.11, ss=1.116) ifadesidir. Bunu sırasıyla “İlköğretimin amaçları ile derslerin amaçlarının uyumlu olmasına öncülük etme” (\bar{X} = 3.05, ss=.948), “İlköğretimin amaçlarının uygulamaya yansıtılmasına öncülük etme.” (\bar{X} = 2.79, ss=1.018) ifadeleri izlemektedir. İlkokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en düşük düzeyde algılanan “Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.” (\bar{X} = 2.12, ss=.915). “Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme” (\bar{X} = 2.12, ss=1.018) ve “Eğitim sistemi ve ilköğretimin genel amaçlarından sapmalar varsa nedenlerini inceleyerek düzeltme yollarını arama” (\bar{X} = 2.12, ss=1.037) ifadeleridir. Tablo 2’ye göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin ilişkin ilkokul öğretmenlerinin algıları ortalaması (\bar{X} =2.51, ss= .671) “Çok Seyrek” şeklindedir.

2. Ortaokul Öğretmenlerinin Algılarına Göre Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Bulgular

Ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri elde edilen veriler sonucunda soru bazında ve genel olarak incelenmiş ortaya çıkarılan betimsel istatistikler Tablo 3’de özetlenmiştir.

Tablo 3. Ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde No	İfade	n	\bar{X}	Ss	Sıralama
10	Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.		3.13	1.231	1
6	İlköğretimde eğitim-öğretim çalışmalarıyla ilgili yıllık faaliyet planlarının hazırlanmasına rehberlik etme.		3.07	1.306	2
8	Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmadığını inceleme.	95	2.94	1.253	3
4	Öğretmenlerin ortak eğitsel amaçlara dönük çalışmalarını teşvik etme.		2.93	1.248	4
5	İlköğretimin amaçlarının, uygulamaya yansıtılmasına öncülük		2.88	1.090	5

	etme.			
7	Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması için rehberlik etme.	2.87	1.213	6
3	İlköğretimin amaçları ile derslerin amaçlarının uyumlu olmasına öncülük etme.	2.86	1.116	7
1	Eğitim sisteminin ve ilköğretimin genel amaçlarını öğretmenlere açıklama.	2.74	1.256	8
2	Eğitim sistemi ve ilköğretimin amaçlarının öğretmenlerce paylaşılmasına öncülük etme.	2.66	1.135	9
22	Eğitim-öğretimle ilgili yapılan mevzuat değişikliklerinden öğretmenlerin bilgi sahibi olmalarını sağlama.	2.61	1.074	10
11	Öğretmenlerin üst düzeyde performansı göstermelerini teşvik etme.	2.44	1.047	11
18	Öğretmen ve okul yöneticilerine okuldaki tüm öğrencilerin öğrenebileceği ve başarılı olabileceği anlayışını kazandırma.	2.42	1.047	12
16	Hizmet içi eğitim çalışmalarından edinilen yeni bilgi ve becerilerin sınıf içinde kullanılabilmesini destekleme.	2.33	.961	13
23	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için gerekli çalışmaları yapma.	2.31	1.010	14
9	Öğretmenlerle öğretim programlarının güçlü ve zayıf yönlerini belirleme.	2.29	1.174	15
17	Öğretim çabalarında karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmeleri için öğretmenlere rehberlik etme.	2.28	.930	16
24	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için yapılan çalışmaların (varsa) sonuçlarından yararlanma.	2.26	1.051	17
21	Eğitim-öğretim alanında yapılan yeniliklerin öğretmenlere ulaştırılmasında rehberlik etme.	2.23	1.025	18
20	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenlerin, birikimlerini diğer öğretmenlerle paylaşabilmesi için olanak sağlama.	2.18	1.041	19
13	Öğretmenlerin mesleki yönden gelişmeleri için hizmet içi eğitim çalışmalarına katılımlarını sağlama.	2.07	.981	20
19	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenleri destekleme.	2.05	.961	21.5
25	Eğitim sistemi ve ilköğretimin genel amaçlarından sapmalar varsa nedenlerini inceleyerek düzeltme yollarını arama.	2.05	1.114	21.5
15	Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme.	2.03	.939	23
14	Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.	2.00	1.021	24
12	Üstün çaba ve başarılarından dolayı öğretmenleri, takdir etme. (sözlü veya yazılı).	1.97	.939	25
Ortaokul Genel		95	2.46	.735

Tablo 3’de görüldüğü gibi ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en üst düzeyde algılanan “Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.” (\bar{X} = 3.13, ss=1.231) ifadesidir. Bunu sırasıyla “İlköğretimde eğitim-öğretim çalışmalarlarıyla ilgili yıllık faaliyet planlarının hazırlanmasına rehberlik etme.”(\bar{X} = 3.07, ss=1.306), “Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmadığını inceleme.” (\bar{X} = 2.94, ss=1.253) ifadeleri izlemektedir. Ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin

öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en düşük düzeyde algılanan “Üstün çaba ve başarılarından dolayı öğretmenleri, takdir etme. (sözlü veya yazılı).” (\bar{X} = 1.97, ss=.939). “Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.” (\bar{X} = 2.00, ss=1.021) ve “Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme.” (\bar{X} = 2.03, ss=.939) ifadeleridir. Tablo 3’e göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin ilişkin ortaokul öğretmenlerinin algıları ortalaması (\bar{X} =2.46, ss=.735) “Çok Seyrek” şeklindedir.

3. İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) Öğretmenlerinin Algularına Göre Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Bulgular

İlköğretim öğretmenlerinin algularına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri elde edilen veriler sonucunda soru bazında ve genel olarak incelenmiş ortaya çıkarılan betimsel istatistikler Tablo 4’de özetlenmiştir.

Tablo 4. İlköğretim öğretmenlerinin algularına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

Madde No	İfade	N	\bar{X}	Ss	Sıralama
10	Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.	197	3.12	1.170	1
3	İlköğretimin amaçları ile derslerin amaçlarının uyumlu olmasına öncülük etme.		2.96	1.034	2
8	Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınmadığını inceleme.		2.86	1.182	3
5	İlköğretimin amaçlarının uygulamaya yansıtılmasına öncülük etme.		2.84	1.051	4
4	Öğretmenlerin ortak eğitsel amaçlara dönük çalışmalarını teşvik etme.		2.83	1.106	5
6	İlköğretimde eğitim-öğretim çalışmalarıyla ilgili yıllık faaliyet planlarının hazırlanmasına rehberlik etme.		2.82	1.218	6
7	Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması için rehberlik etme.		2.73	1.127	7
1	Eğitim sisteminin ve ilköğretimin genel amaçlarını öğretmenlere açıklama.		2.71	1.158	8
2	Eğitim sistemi ve ilköğretimin amaçlarının öğretmenlerce paylaşılmasına öncülük etme.		2.63	1.082	9
22	Eğitim-öğretimle ilgili yapılan mevzuat değişikliklerinden öğretmenlerin bilgi sahibi olmalarını sağlama.		2.62	1.073	10
11	Öğretmenlerin üst düzeyde performansı göstermelerini teşvik etme.		2.53	1.056	11
18	Öğretmen ve okul yöneticilerine okuldaki tüm öğrencilerin öğrenebileceği ve başarılı olabileceği anlayışını kazandırma.		2.52	.987	12
16	Hizmet içi eğitim çalışmalarından edinilen yeni bilgi ve becerilerin sınıf içinde kullanılabilmesini destekleme.		2.44	.974	13
17	Öğretim çabalarında karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmeleri için öğretmenlere rehberlik etme.		2.41	.988	14
23	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için gerekli çalışmaları yapma.		2.33	.977	15
21	Eğitim-öğretim alanında yapılan yeniliklerin öğretmenlere		2.32	.986	16

	ulaştırılmasında rehberlik etme.			
9	Öğretmenlerle öğretim programlarının güçlü ve zayıf yönlerini belirleme.	2.29	1.072	17
20	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenlerin birikimlerini diğer öğretmenlerle paylaşabilmesi için olanak sağlama.	2.24	1.020	18
19	Eğitim-öğretimle ilgili yeni ve farklı görüşlere sahip öğretmenleri destekleme.	2.24	1.025	19.5
24	Eğitim-öğretimde verimliliğin artırılması ve sürekli gelişimin sağlanması için yapılan çalışmaların (varsa) sonuçlarından yararlanma.	2.24	1.004	19.5
13	Öğretmenlerin mesleki yönden gelişmeleri için hizmet içi eğitim çalışmalarına katılımlarını sağlama.	2.21	1.007	21
25	Eğitim sistemi ve ilköğretimin genel amaçlarından sapmalar varsa nedenlerini inceleyerek düzeltme yollarını arama.	2.09	1.063	22
15	Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme.	2.08	.989	23
12	Üstün çaba ve başarılarından dolayı öğretmenleri takdir etme (sözlü veya yazılı).	2.07	.990	24
14	Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.	2.06	.966	25
İlköğretim Genel		197	2.49	.701

Tablo 4’de göre gibi İlköğretim öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en üst düzeyde algılanan “Sınıf içi gözlemler sonrasında öğretmenlere öğretimle ilgili önemli konuları açıklama.” (\bar{X} = 3.12, ss=1.170) ifadesidir. Bunu sırasıyla “İlköğretimin amaçları ile derslerin amaçlarının uyumlu olmasına öncülük etme.” (\bar{X} = 2.96, ss=1.034), “Okul programında öğrenci ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınıp alınmadığını inceleme.” (\bar{X} = 2.86, ss=1.182) ifadeleri izlemektedir. İlköğretim öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ölçeğinin maddeleri arasında görece en düşük düzeyde algılanan “Kendilerini mesleki yönden geliştirebilecekleri olanaklardan öğretmenleri haberdar etme.” (\bar{X} = 2.06, ss=.966), “Üstün çaba ve başarılarından dolayı öğretmenleri, takdir etme. (sözlü veya yazılı).” (\bar{X} = 2.07, ss=.990) ve “Mesleki yönden gelişme çabası içinde olan (hizmet içi eğitim, lisansüstü eğitim, seminer, konferans vb. katılan) öğretmenleri destekleme.” (\bar{X} = 2.08, ss=.989) ifadeleridir. Tablo 4’e göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin ilişkin ilköğretim öğretmenlerinin algıları ortalaması (\bar{X} =2.49, ss=.701) “Çok Seyrek” şeklindedir.

4. Öğretmenlerinin Çeşitli Değişkenine Göre Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Algıları

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerinin algı düzeylerinin; cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin öğretmenlerinin algılarının cinsiyete göre karşılaştırılması (t-testi sonuçları)

Boyut/Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
İlkokul	Kadın	54	2.55	.686	91	1.193	.236
	Erkek	39	2.39	.548			
Ortaokul	Kadın	43	2.63	.727	87	2.065	.042*
	Erkek	46	2.31	.738			
Genel (İlkokul ve Ortaokul)	Kadın	97	2.58	.702	180	2.362	.019*
	Erkek	85	2.34	.655			

*p< .05düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5’de de görülebileceği gibi maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilkokul öğretmenlerinin algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemekte ancak ortaokul [$t_{(87)} = 2.065$, $p < .05$] öğretmenlerinin ve genel [$t_{(180)} = 2.362$; $p < .05$] olarak öğretmenlerin algılarında anlamlı düzeyde farklılık vardır. Her iki boyutta da kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin algıları daha yüksek bulunmuştur.

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerinin algı düzeylerinin; yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik verdikleri cevapların Kruskal Wallis ve ANOVA testleri analiz sonuçları Tablo 6 ve Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırılması (Kruskal Wallis Testi sonuçları)

Boyut/Değişken	Yaş	N	Sıra Sayıları Ortalaması	KW χ^2	Sd	p
İlkokul	35 ve altı	17	42.53	.235	3	.972
	36-40	22	45.45			
	41-45	29	46.28			
	46 ve üstü	21	44.76			
Ortaokul	35 ve altı	36	44.57	2.212	3	.530
	36-40	21	36.12			
	41-45	14	38.50			
	46 ve üstü	11	45.55			

Tablo 6 incelendiğinde gerek ilkokul gerekse ortaokul öğretmenlerinin sıra sayıları ortalamasına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin algılarında yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 7. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin genel olarak algı düzeylerinin yaşa göre karşılaştırılması (ANOVA sonuçları)

Boyut/ Değişken	Yaş	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p
Genel	35 ve altı	53	2.52	.816			
	36-40	43	2.40	.619			
	41-45	43	2.46	.617	3;167	.257	.856
	46 ve üstü	32	2.50	.616			

Tablo 7’de görüldüğü gibi maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin genel olarak ilköğretim öğretmenlerinin algılarında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur.

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerinin algı düzeylerinin; mesleki kıdem değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik verdikleri cevapların Kruskal Wallis ve ANOVA testleri analiz sonuçları Tablo 8 ve Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 8. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre karşılaştırılması (Kruskal Wallis testi sonuçları)

Boyut/ Değişken	Kıdem	N	Sıra Sayıları Ortalaması	KW χ^2	Sd	p
İlkokul	10 Yıl ve altı	12	71.71	7.887	3	.048*
	11-15 Yıl	23	44.04			
	16-20 Yıl	44	48.19			
	21 Yıl ve üstü	23	54.74			
Ortaokul	10 Yıl ve altı	33	51.39	7.082	3	.069
	11-15 Yıl	30	36.25			
	16-20 Yıl	13	53.00			
	21 Yıl ve üstü	17	52.85			

*p< .05düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8 incelendiğinde sıra sayıları ortalamasında maarif müfettişlerinin öğretim liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ortaokul öğretmenlerinin algılarında mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı ancak ilköğretim öğretmenlerinin algılarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($\chi^2_{ilkokul}=7.887$; $p<.05$). Bu anlamlı farklılığın hangi kıdem grubundan kaynaklandığını bulmak için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda;10 yıl ve altında kıdemi olan grubunun ($\bar{R}= 23.79$), 11-15 yıl kıdemi olan gruptan ($\bar{R}= 14.98$); yine 10 yıl ve altında kıdemi olan grubun ($\bar{R}= 38.46$), 16-20 yıl kıdeme gruptan daha yüksek düzeye ($\bar{R}=25.78$) sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan diğer ikili karşılaştırmalarda anlamlı bir farklılığı ulaşılmamıştır.

Tablo 9. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre karşılaştırılması (ANOVA sonuçları)

Boyut/ Değişken	Kıdem	N	\bar{X}	Ss	Sd	F	p
Genel	10 Yıl ve altı	45	2.67	.753	3;191	3.287	.022*
	11-15 Yıl	53	2.26	.689			
	16-20 Yıl	57	2.46	.678			
	21 Yıl ve üstü	40	2.59	.624			

p<.05 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 9 incelendiğinde maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin genel olarak öğretmenlerin algılarında kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(3-167)} = 3.287$; $p < .05$]. Söz konusu farklılığın hangi kıdem grubundan kaynaklandığını bulmak için Scheffe testi yapılmış ve 10 yıl ve altında ($\bar{X} = 2.67$) kıdemi olan öğretmenlerin algılarının, 11-15 yıl ($\bar{X} = 2.26$) kıdemi olan öğretmenlerin algılarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlerinin meslekte buldukları süre içerisinde geçirdikleri denetim sayısına ilişkin verdikleri cevapların Mann Whitney U ve t testleri analiz sonuçları Tablo 10 ve Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 10. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin geçirdikleri denetim sayısı değişkenine göre karşılaştırılması (Mann Whitney U testi Sonuçları)

Boyut / Değişken	Geçirilen		Sıra Sayıları		U	p
	Denetim Sayısı	N	Ortalaması			
İlkokul	4 ve altı	11	74.27	239	.005*	
	5 ve üstü	90	48.16			
Ortaokul	4 ve altı	23	49.89	692.5	.413	
	5 ve üstü	68	44.68			

*p<.01düzeyinde anlamlıdır

Tablo 10 incelendiğinde maarif müfettişlerinin öğretim liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin sıra sayıları ortalamasında ortaokul öğretmenlerinin algılarında geçirilen denetim sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı ancak ilkökul öğretmenlerinin algılarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($U_{ilkokul} = 239$; $p < .01$). Buna göre ilkökul öğretmenlerinden dört ve daha az denetim geçirenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerine ilişkin algıları beş ve daha fazla denetim geçirenlere göre daha yüksektir.

Tablo 11. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin öğretmenlerinin algılarının geçirdikleri denetim sayısına göre karşılaştırılması (t-testi sonuçları)

Boyut/Değişken	Geçirilen Denetim Sayısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Genel	4 ve altı	34	2.74	.816	190	2.274	.024*
	5 ve üstü	158	2.43	.675			

p<.05 düzeyinde anlamlıdır

Tablo 11’de görüldüğü gibi maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ortaokul öğretmenlerinin algıları geçirdikleri denetim sayısına göre anlamlı bir

farklılık [$t_{(190)} = 2.274$; $p < .05$] göstermektedir. Buna göre dört ve altında denetim geçiren öğretmenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin algıları beş ve üstünde denetim geçiren öğretmenlerin algılarından daha yüksektir.

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerinin algı düzeylerinin; eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik verdikleri cevapların t ve Mann Whitney U testleri analiz sonuçları Tablo 12 ve Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 12. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin öğretmenler algılarının eğitim durumuna göre karşılaştırılması (t-testi sonuçları)

Boyut/Değişken	Eğitim Durumu	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
İlkokul	Eğitim Fakültesi	52	2.56	.718	98	.711	.479
	Diğer (Önlisans-Fen-Edebiyat- Lisansüstü)	48	2.46	.624			
Genel	Eğitim Fakültesi	123	2.49	.708	190	.231	.817
	Diğer (Önlisans-Fen-Edebiyat- Lisansüstü)	69	2.47	.702			

Tablo 12 incelendiğinde maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilkökul öğretmenleri ve genel olarak öğretmenlerin algıları eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 13. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin öğretmenlerin algı düzeylerinin eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması (Mann Whitney U testi sonuçları)

Boyut/Değişken	Eğitim Durumu	N	Sıra Sayıları Ortalaması	U	p
Ortaokul	Eğitim Fakültesi	71	46.25	727.500	.867
	Diğer (Önlisans. Fen-Edebiyat. Lisansüstü)	21	47.36		

Tablo 13 incelendiğinde de sıra sayıları ortalamasında maarif müfettişlerinin öğretim liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ortaokul öğretmenlerinin algıları eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5. İlkokul ve Ortaokul Öğretmenlerinin Maarif Müfettişlerinin Öğretimsel Liderlik Rollerini Yerine Getirme Düzeylerine İlişkin Algıları

Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin algı düzeyleri arasında farklılık olup olmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerinin ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin algı düzeylerinin karşılaştırılması (t-testi) sonuçları

Boyut/Değişken	Okul Kademesi	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Okul Türü	İlkokul	102	2.51	.671	195	.427	.670
	Ortaokul	95	2.46	.735			

Tablo 14 incelendiğinde maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeylerine ilişkin ilkököl ve ortaokul öğretmenlerin algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Maarif müfettişlerinin görev ve sorumlulukları üzerinde özellikle son yıllarda yapılan köklü değişikliklerle sorgu yargıçlığı ve öğretmen denetimi görevlerinden ziyade rehberlik, liderlik, eğitimcilik gibi görevlere kaymıştır. Yıllarca maarif müfettişliği görevini yürüten ve görevi gereği sorgu yargıçlığı rolüne fazlasıyla bürünen maarif müfettişlerinin merkezden gelen bir resmi yazı ile yeni görevlerine, yeni rollerine bürünmelerini beklemek pek de gerçekçi olmaz. Nitekim araştırma sonucunda da bulgular bunu doğrulayıcı niteliktedir. Araştırmada çalışmaya katılan ilkököl ve ortaokul öğretmenlerinde maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini “çok seyrek” yerine getirdikleri algısı hâkimdir. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik görevlerini yeterince yerine getirmediklerini düşündükleri söylenebilir. Gül’ün (2001) araştırmasında sınıf öğretmenlerinin ilköğretim denetçilerinin öğretim liderliği rollerini çoğunlukla yerine getirmedikleri sonucu çıkmıştır. Acar’ın (2002) çalışmasında da öğretmenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini “az” yerine getirdikleri algısı hâkimdir. Memişoğlu ve Gülen (2007) araştırmalarında ilköğretim öğretmenlerinin algılarına göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini “kısmen” yerine getirdikleri sonucu çıkmıştır. Çoban’ın (2010) çalışmasında ise sınıf öğretmenlerinin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini “ara sıra” yerine getirdikleri algısı hâkimdir. Gerek mevcut araştırma gerekse daha önce yapılan araştırma sonuçlarına dayalı olarak maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yeterince yerine getirmedikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre; maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri, ortaokul ve ilköğretim (ilkököl ve ortaokul) kademesinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Her iki kademe de kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerini düşünmektedir. Bu araştırmada kadın öğretmenlerin algılarının yüksek çıkmasının nedenleri; maarif müfettişlerinin büyük çoğunluğunun erkek olması ve toplumda daha çok erkeklerden liderlik beklenmesi; kadınlarında bu beklentilere göre hareket etmeleri olabilir. Bununla birlikte bayan öğretmenlerin müfettişlerin diğer rollerinden daha fazla onların öğretimsel liderlik rolleri ile karşılaşmaları olabilir. Babaoğlu’n (2016) denetmen özelliklerini incelediği araştırmasında, kadın ve erkek denetmen özelliklerinin ve liderlik becerilerinin benzer olduğu bulunmuştur. Çoban (2010), Gül (2001), Memişoğlu ve Gülen’in (2007) çalışmalarında da cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkek öğretmen algıları arasında anlamlı bir farklılık yokken, Acar’ın (2002) çalışmasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Söz konusu araştırmada bu çalışmaya ters bir şekilde erkek öğretmenlerin algıları kadın öğretmenlerin algılarından daha yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre; maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ilkököl ve ilköğretim kademesinde anlamlı farklılık göstermektedir. İlkokul kademesinde çalışan 10 yıl ve altı kıdeme sahip öğretmenler, 11-15 ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmen göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerini düşünmektedirler. İlköğretim (ilkököl ve ortaokul) kademesinde ise, 10 yıl ve altı kıdeme sahip öğretmenler, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlere göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Elde edilen bu sonuçlara göre

öğretmenliğin ilk yıllarında öğretmenlerin mesleki yeterlilik anlamında daha fazla öğretim liderliğine ihtiyaç duydukları söylenebilir. Çoban (2010), Gül (2001), Memişoğlu ve Gülen'in (2007) çalışmalarında mesleki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin algıları arasında anlamlı fark çıkmamıştır. Ancak Acar'ın (2002) çalışması bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmada da kıdemi 5 yıl ve daha az olan öğretmenler müfettişlerin öğretimsel liderliklerini; kıdemi 6-10 yıl ve 11-15 yıl olan öğretmenlerden anlamlı şekilde daha yüksek bulmuşlardır.

Öğretmenlerin geçirdikleri denetim sayısına göre; maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri ilköğretim kademesinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Her iki kademe de denetim sayısı 4 ve daha az olan öğretmenler, denetim sayısı 5 ve daha fazla olan öğretmenlere göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerini düşünmektedirler. Denetim sayısının meslekte geçen süre ile ilgili olduğu mesleğin ilk yıllarında öğretmenlerin daha fazla öğretimsel liderliğe ihtiyaç duydukları; denetim sayısı arttıkça yani meslekte geçirilen süre arttıkça öğretimsel liderlik beklentilerinde azalmakta olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin eğitim durumuna göre maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirme düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çoban (2010) ve Gül'ün (2001) çalışmaları da bu çalışma ile paralellik göstermektedir. İlkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenlerinin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini yerine getirmelerine ilişkin algıları arasında eğitim kademesi değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak öğretmenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini çok seyrek yerine getirmeleri şeklindeki algılarının nedenleri hem öğretmenleri hem de maarif müfettişlerini kapsayan nitel bir araştırma ile çalışılabilir. Kadın öğretmenlerin ve kıdemi düşük olan öğretmenlerin maarif müfettişlerinin öğretimsel liderlik rollerini daha fazla yerine getirdiklerine ilişkin algılarının altındaki nedenler derinlemesine yapılacak nitel bir araştırma ile ortaya çıkarılabilir. Araştırma Aydın ili İncirliova ilçesindeki ilköğretim ve ortaokul öğretmenleri ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma evreni ve örneklem grupları genişletilebilir. Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki devlet okulları ile özel okulları kapsayacak şekilde karşılaştırmalı yapılabilir.

Kaynakça

- Acar, N. P. (2001). *İlköğretim müfettişlerinin öğretimsel liderlik davranışları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Aksoy, E. & Işık, H. (2008). İlköğretim okul müdürlerinin öğretim liderliği rolleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(19), 235-249.
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde denetim, durum saptama değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aydın, M. (2011). *Çağdaş eğitim denetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- Aytaç, T. (2000). *Eğitim yönetiminde yeni paradigmlar okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Yayın No: 172
- Babaoğlu, E. (2016). Kadın ve erkek eğitim denetmenlerinin kişisel ve mesleki özellikleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 757-769. Erişim Tarihi: 15/10/2017, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mersinefd/article/view/5000179378/5000172440>.

- Başar, H. (2000). *Eğitim denetçisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). *Eğitime giriş*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi
- Bradfield, L. E. (1964). *Supervision for Modern Elementary School*. (Çev: H. Güneş). Erişim Tarihi: 29/05/2014, <http://ibrhim06.blogspot.com.tr/2007/04/eitim-ortamini-gelitirme.html>
- Çoban, S.(2010). *İlköğretim müfettişlerinin öğretim liderliği rollerini yerine getirme düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Diñer, M. (1997). *Eğitim yönetimine giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
- Dümen, G. (2008). *Dönüşümcü liderlik davranışlarının personelin iş tatminine etkisi ve bir askeri birlikte uygulama çalışması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Gönülaçar, Ş.(2007). İç denetimde hedefler ve beklentiler. *Mali Hukuk Dergisi*, 130
- Gül, M. (2001). *İlköğretim denetçilerinin öğretim liderliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Gümüşeli, A. İ. (1996). Öğretim Liderliği. *MPM Verimlilik Dergisi*, 4
- Güredin, E. (2000). *Denetim*. İstanbul: Beta Basım A.Ş
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). *Educational administration*. (S. Turan, Çev). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılınçkaya, B. (2013). *İl milli eğitim müdürlerinin stratejik liderlik özellikleri araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Kıral E. (2007). *İlköğretim okulu yöneticilerinin tanımlanmış görevleri için zaman kullanma biçimleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Memişoğlu S. P. & Gülen, S. Ç. (2007). İlköğretim müfettişlerinin öğretim liderliğine ilişkin öğretmen algıları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 69-78.
- Özdemir, E. (2003). Liderlik ve etik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 151-168.
- Özdemir, S. & Sezgin, F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 266-282.
- Özden, Y.(2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Sağır, M. & Memişoğlu, S. P. (2013). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretimsel liderlik rollerinde sorunla karşılaşma dereceleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 39-56.
- Sağır, M. (2011). *İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretimsel liderlik rolleri ve karşılaştıkları sorunlar* (Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Şişman, M.(2002). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Tahaoglu, F. & Gedikoğlu, T. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin liderlik rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15 (58), 274-298.
- Taymaz, H. (2011). *Eğitim sisteminde teftiş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- TDK, (2017). Türk Dil Kurumu. Erişim Tarihi: 01/06/2017, <http://www.tdk.gov.tr/index.php>